PIERWSZE SPRAWOZDANIE

UZUPEŁNIAJĄCEJ SZKOŁY PRZEMYSŁOWEJ

W GORLICACH,

ZA ROK SZKOLNY 1890/91.

W GORLICACH.
NAKŁADEM ZARZĄDU SZKOŁY.
Z drukarni Józefa Knapika.
1891.

PIERWSZE SPRAWOZDANIE

UZUPEŁNIAJĄCEJ SZKOŁY PRZEMYSŁOWEJ

W GORLICACH,

ZA ROK SZKOLNY 1890|91.

W GORLICACH.
NAKŁADEM ZARZĄDU SZKOŁY.
Z drukarni Józefa Knapika.
1891.

Stopniowy rozwój i wzrost przemysłu naftowego w powiecie gorlickim, a zwłaszcza w najbliższej okolicy Gorlic, wpływał powoli ale bezustannie na rozwój i zwrost naszego miasta. Każda nowa ropą tryskająca studnia, każda nowa destelarnia nafty dawała zajęcie nietylko robotnikom-wieśniakom, ale pomnażała zarobek rzemieślników miejskich. Jak wzmagająca się liczba robotników pracujących w kopalniach i rafineryach nafty musiała i musi codziennie swoje potrzeby zaspakajać w najbliższem, a jedynem mieście w Gorlicach i zaopatrywać się w żywność u tutejszych piekarzy, rzeźników i kupców towarami korzennymi i legominami, dawać wiele zatrudnienia szewcom, krawcom i innym rzemieślnikom, tak znowu właściciele i kierownicy tych zakładów fabrycznych potrzebowali wiele roboty ślusarskiej, kowalskiej, stolarskiej, kotlarskiej, blacharskiej i mogli zatrudnić wiele rzemieślników i dawać im obfity zarobek.

Tymczasem okazało się, że rzemieślnicy nasi potrzeb przemysłowców naftowych zaspokoić nie potrafią i że przemysłowcy ci po nieudałych próbach na miejscu zmuszeni byli z zamówieniami udawać się do rzemieślników zamieszkałych w miastach innych, a nawet w innych krajach, a olbrzymie sumy pieniędzy, któreby mogły i powinny pozostać w tutejszym powiecie i mieście wychodziły i wychodzą bezzwrotnie poza jego granicę, a nawet poza granicę kraju.

Powodem tego niepomyślnego obrotu rzeczy był brak zawodowego wykształcenia rzemieślników tutejszych, którzy po największej części nie potrafią wykonać żadnej pracy, wymagającej choćby elementarnych wiadomości rysunków i mechaniki.

Aby więc podźwignąć tutejszy przemysł rzemieślniczy należało pomyśleć o odpowiedniem wykształceniu rzemieślników, bo na tej tylko drodze możliwe jest ciągłe doskonalenie się wyrobów rzemieślniczych, możliwa jest walka konkurencyjna.

Zrozumiał to i należycie ocenił zawsze o dobro miasta i dobro stanu rzemieślniczego dbający burmistrz gorlicki, p. Wojciech Biechoński, a śledząc pilnie powstawanie i kierunek szkół przemysłowych w kraju, postanowił szkołę podobną założyć w Gorlicach.

Zabiegi jego celem wprowadzenia myśli tej w życie rozpoczęte w roku 1886 zaledwie po czteroletnich staraniach zostały uwieńczone skutkiem, a uzupełniająca szkoła przemysłowa dopiero w jesieni ubiegłego roku została otwartą.

Na utrzymanie tej szkoły zobowiązała się Świetna Rada gminna w Gorlicach dostarczać lokal, opał, światło, obsługę i 200 złr. rocznie; Świetna Rada powiatowa postanowiła wypłacić jednorazową kwotę 500 złr. na urządzenie szkoły a 200 złr. rocznie na jej utrzymanie; Świetne Towarzystwo zaliczkowe w Gorlicach przyrzekło na ten cel 150 złr. rocznie, następnie zaś kwotę tę podniosło do 200 złr. rocznie. Wreszcie wysoki Wydział krajowy przeznaczył 400 złr. jednorazowo na środki naukowe, a na koszta utrzymania uzupełniającej szkoły przemysłowej w Gorlicach 137 złr. w roku ubiegłym, i 400 złr. na rok 1891, przyrzekając wyjednać u wysokiego c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty taką samą kwotę na szkołę tutejszą.

Zapewniwszy w ten sposób byt materyalny szkoły, nie zapomniał p. Wojciech Biechoński, że rozwój tego zakładu spoczywać będzie przeważnie w rękach nauczycieli, a że najdonioślejsze zadanie w szkole przemysłowej ma nauczyciel rysunków, przeto aby odpowiednio wykształconego nauczyciela dla tego przedmiotu pozyskać, postarał się o wysłanie na zimowy kurs nauki rysunku dla nauczycieli uzup. szkoły przem., urządzony przy c. k. szkole wyższej przemysłowej w Krakowie, kierownika szkoły ludowej p. Józefa Chmiela.

Po tych przygotowaniach dopiero została otwartą uzupełniająca szkoła przemysłowa w Gorlicach dnia 1 października 1890, a na naukę zapisało się 114 uczniów. Ponieważ wiadomości naukowe tych uczniów nie były jednakowe i podczas gdy jedni nie umieli czytać, ani pisać, inni pokończyli 4-klasową szkołę miejską, a niektórzy nawet kilka klas szkoły wydziałowej lub gimnazyum, przeto zapisani uczniowie stosownie do przyniesionych wiadomości zostali rodzieleni na 3 klasy, na I i II kurs przygotowawczy i I klasę uzupełniającej szkoły przemysłowej. Do I kursu przygotowawczego wpisano analfabetów, do II tych uczniów, którzy nie ukończyli szkoły ludowej, a do I klasy takich, którzy posiadali świadectwa z odbytej z dobrym postępem 4-tej klasy szkoły 4-klasowej, albo też posiadali studya wyższe. Nauka rozpoczęła się w dniu 19 października 1890 r.

Jeżeli zważymy, że szkoła uzupełniająca przemysłowa ma inne zadania i cele, niż tutejsza szkoła ludowa czteroklasowa, że ma się w niej do czynienia z młodzieżą starszą, a mało wykształconą, przytem szorstką, rubaszną, dziką nawet, że trzeba się było zapoznać z kierunkiem szkoły, podręcznikami przez młodzież używanymi, że młodzież tę trzeba wszystkiego nauczyć w szkole, bo w domu pracując przy warsztatach niema ani czasu, ani zachęty, aby się wzięła do książki, że trzeba było uregulować frekwencyą wśród takich warunków, gdzie ani młodzież nie miała ochoty uczęszczania na nauki, ani też pracodawcy nie spieszyli się ją tam posyłać — przyznać trzeba że w tym pierwszym roku istnienia szkoły, praca Dyrekcyi szkoły i nauczycieli musiała być wytężającą i nader sumienną, aby sprostać przyjętym na się obowiązkom.

Ale też z powodu rozlicznych trudności, które w ubiegłym roku trzeba było przełamywać, aby uzupełniającej szkole przemysłowej w Gorlicach wyjednać we wszystkich warstwach społeczeństwa miejskiego uznanie i poparcie, nie można już po tym jednym roku pracy oczekiwać szczególnych i nadzwyczajnych rezultatów. Zrobiliśmy wiele, zrobili wszystko, co było można, ale nie na tem koniec; szkoła nie jest jeszcze zupełną, bo dopiero w jesieni bieżącego roku, otwartą zostanie II klasa i stosunki uregulują się ostatecznie.

Spodziewamy się także, że wszyscy pracodawcy uznają we własnym interesie ważność tej szkoły, zapisywać będą pracującą u nich młodzież i posyłać ją regularnie na naukę i w ten sposób popierać usiłowania Wydziału szkolnego, Dyrekcyi szkoły i pracę nauczycieli a wtenczas rozwinie się szkoła zupełnie i przyniesie prawdziwy pożytek, który po niej oczekujemy.

Na tem miejscu Dyrekcya szkoły musi podnieść szczególną troskliwość o dobro i rozwój szkoły Przewodniczącego Wydziału szkolnego P. Wojciecha Biechońskiego, któremu w pierwszym rzędzie szkoła tutejsza zawdzięcza swoje istnienie i pod którego opieką pozostaje i rozwija się szczęśliwie, jak również nie mogę zamilczeć tej okoliczności, że P. Seweryn Udziela, c. k. Inspektor szkół przez pierwsze pięć miesięcy sam kierował tą szkołę, on ją niejako w ruch puścił i wewnętrzne jej stosunki uregulował.

Skład Wydziału szkolnego:

PRZEWODNICZĄCY:

Biechoński Wojciech, Prezes miasta Gorlic.

CZŁONKOWIE:

Ks. kanonik Żabicki Marceli, proboszcz w Gorlicach, delegat Rady powiatowej.

Płocki Władysław, właśc. dóbr ziemsk., delegat Tow. zaliczk.

Dr. Radomyski Józef, adwokat, zastępca delegata Tow. zaliczk.

Skwarczowski Karol, kierownik uzup. szkoły przemysł.

Jankiewicz Józef, obywatel, delegat Rady miejskiej m. Gorlic.

Górski Michał, obywatel, delegat Rady miejskiej m. Gorlic.

Grono nauczycielskie:

KIEROWNIK SZKOŁY:

Skwarczowski Karol.

NAUCZYCIELE:

Ks. Kraus Gabryel, wikaryusz, udzielał religii we wszystkich klasach, nadto uczył języka niem. w II klasie kursu przygot.

Chmiel Józef, kierownik szkoły 4-klas. lud. gorlickiej, udzielał rysunków w I i II klasie a pisania w I kl. kursu przyg.

Wilczyński Jan, budowniczy miejski, udzielał rysunków w I kl. szkoły uzup. przem.

Resiuła Stanisław, nauczyciel szkoły 4-kl. m. w Gorlicach, uczył rachunków w II kl. kursu przyg i I kl. uzup. szkoły przem.

Śmietana Jan, nauczyciel szkoły męskiej w Gorlicach, uczył języka polskiego we wszystkich klasach, a stylistyki w I kl. uzupełniającej szkoły przem.

Ligęza Jan, nauczyciel szkoły 4-kl. męskiej w Gorlicach, udzielał rachunków w I kl. kursu przyg.

Zestawienie uczniów
ze względu na zawody.

Wyszczególnienie	Klasa kursu przygotowawcz. I	Klasa kursu przygotowawcz. II	Klasa szkoły uzup. I	Razem
Blacharzy	3	—	—	3
Czapników	3	2	—	5
Fajczarzy	1	—	—	1
Fryzyerów	—	—	1	1
Garbarzy	4	—	1	5
Kowali	2	—	1	3
Krawców	9	8	3	20
Kupców	3	3	6	12
Kuśnierzy	1	1	2	4
Malarzy pokojowych	—	1	—	1
Młynarzy	—	1	—	1
Rymarzy	—	1	—	1
Rzeźników	—	1	4	5
Stolarzy	—	3	4	7
Szewców	16	9	5	30
Ślusarzy	1	1	6	8
Szklarzy	—	1	—	1
Bez zawodu	1	—	5	6
Razem	44	32	38	114

Zestawienie uczniów
ze względu na wyznanie.

Katolików	21	17	30	68
Izraelitów	23	15	8	46
Razem	44	32	38	114

Zestawienie uczniów

ze względu na wiek.

Wyszczególnienie	Klasa kursu przygotowawcz. I	Klasa kursu przygotowawcz. II	Klasa szkoły uzup. I	Razem
Ukończyło 12 lat życia . . .	1	—	1	2
" 13 " " . . .	6	1	4	11
" 14 " " . . .	7	3	8	18
" 15 " " . . .	12	14	10	36
" 16 " " . . .	11	8	7	26
" 17 " " . . .	3	2	4	9
" 18 " " . . .	2	2	1	5
" 19 " " . . .	1	—	—	1
" 20 " " . . .	—	1	2	3
" 21 " " . . .	1	1	1	3
Razem .	44	32	38	114

Zestawienie uczniów

ze względu na przygotowanie

do szkoły uzup. przemysł.

Wyszczególnienie	Klasa kursu przygotowawcz. I	Klasa kursu przygotowawcz. II	Klasa szkoły uzup. I	Razem
Nie uczęszczało do szkoły ludowej . .	26	—	—	26
Ukończyło I klasę szkoły lud. . .	18	2	—	20
" II " " " . .	—	7	—	7
" III " " " . .	—	11	3	14
" IV " " " . .	—	3	14	17
" I rok nauki dop. szkoły lud. .	—	5	7	12
" II " " " " " .	—	4	8	12
" VII klasę szkoły wydziałowej .	—	—	1	1
" I " gimnazyalną . .	—	—	3	3
" II " " . .	—	—	1	1
" III " " . .	—	—	1	1
Razem .	44	32	38	114

Wynik klasyfikacyjny.

Wyszczególnienie	Klasa kursu przygotowawcz. I	Klasa kursu przygotowawcz. II	Klasa szkoły uzup. I	Razem
Zapisało się w ciągu roku . . .	44	32	38	114
Otrzymało stopień b. dobry . . .	2	2	5	
„ „ dobry . . .	7	16	10	
„ „ dostateczny . .	11	4	13	
„ „ niedostateczny . .	20	5	5	
Nieklasyfikowanych z powodu nieregularnego uczęszczania . . .	3	3	4	
Opuściło szkołę	1	2	1	
Razem .	44	32	38	114

Karność i uobyczajenie młodzieży.

Początkowo młodzież uzupełniającej szkoły przemysłowej dopuszczała się różnych wybryków, nie chciała się poddać rygorowi szkolnemu. — Taktowne i energiczne postępowanie kierownika i grona nauczycielskiego oraz wykłady zajmujące uczyniły ją uległą, skromną i chętną w wykonywaniu obowiązków szkolnych — o czem miał sposobność wśród wizytacyi swej przekonać się Prezes Wydziału p. Wojciech Biechoński.

Młodzież w ubiegłym roku szkolnym przystąpiła dwa razy do spowiedzi i komunii św. Pożądaną byłoby rzeczą, aby ta młodzież w roku przyszłym uczęszczała gremialnie w niedziele i święta na nabożeństwa. Mamy nadzieję, że PP. pracodawcy i przedsiębiorcy przemysłowi dołożą wszelkich starań, aby młodzież rzemieślnicza i w tym kierunku obowiązkowi zadość uczyniła.

WYKAZ

materyi, która stanowiła przedmiot całorocznej nauki, począwszy od 19go października 1890, do 31go maja 188[illegible], w uzupełniającej szkole przemysłowej w Gorlicach:

A) Kurs przygotowawczy.

KLASA I.

I Religia.

1) Obowiązki terminatora w kościele, domu i w szkole. 2) Jak trzeba dzień przeżyć. 3) Rozbiór pacierza i składu Apostolskiego. 4) Sakramenta święte w ogólności. 5) Sakrament pokuty i Ołtarza w szczególności.

II Rysunki.

Symetryczność linii i kątów, poznanie czworoboków, układanie płytek w kwadracie i prostokącie, według możliwych przystępnych kombinacyj na 35 przykładach z pionowem i poziomem cieniowaniem. Wolnoręcznych krzywolinijnych 4 wzory.

III Język polski.

Cały elementarz starego wydania.

IV Rachunki.

Cztery działania rachunków w zakresie liczb od 1—600, pamięciowo i piśmiennie, tudzież rozwiązywanie zagadnień praktycznych w powyższym zakresie.

Zaznajomienie młodzieży z systemem dziesiętnym i miarami, monetami i wagami metrycznymi, o ile opierają się w podziale swym na owym zakresie liczb.

Pisanie.

Uczono pisać litery małe i duże z uwzględnieniem różnych zdań, myśli i przysłowiów.

KLASA II.

I Religia.

Ten sam materyał, co w I-szej klasie.

II Rysunki.

Materyał ten sam, co w I-szej klasie, tylko nieco w szerszym zakresie i przemiana kwadratu na ośmiobok foremny.

III. Rachunki.

Cztery działania w zakresie liczb 100, 1000 i t. d. Najużywańsze miary i wagi. Działanie ułamkami dziesiętnymi. Rachunek wnioskowania pojedynczy. Działania ułamkami zwyczajnymi. Podzielność liczb.

IV Język polski.

Na podstawie ustępu w czytance zawartych:

a) Historya i geografia.

Piast, Mieczysław I, Bolesław Chrobry, Bolesław Wstydliwy, Tatarzy, Władysław Łokietek, Kazimierz Wielki, Bitwa pod Grunwalpem, Unia lubelska, Wojna St. Batorego z Moskwą, Obrona Częstochowy, Oswobodzenie Wiednia przez Jana III.

Strony świata. Ciała niebieskie. Części świata, oceany i strefy. Galicya w szczególności.

b) Nauki przyrodnicze.

Człowiek. Zwierzęta domowe jedno- i parzysto-kopytne. Zwierzęta dzikie drapieżne i roślinożercze. Ptaki, ryby, węże i żmije. Rośliny trawiaste. Drzewa szpilkowe i baziowe. Najważniejsze metale. Opady atmosferyczne.

c) Nadto przeczytano 6 ustępów treści opowiadającej i dwa listy, a napisano 10 ćwiczeń piśmiennych.

V Język niemiecki.

Czytano, tłómaczono i obrabiano w połączeniu z gramatyk następujące ustępy: 1) Kościuszko's Pferd. 2) August II und der Huf-

schmied. 3) Die drei Meisterstücke. Przeczytano zaś: 1) Der verständige Hirtenknabe i 2) Nikolaus Kopernik. Nadto przeprowadzono rozmowy na temat: Rodzina, Czas, Praca, i zaznajomiono z nazwami narzędzi i przyborów szewca, krawca, murarza, rolnika, stolarza, rymarza, tudzież z nazwami wszystkich rzemieślników.

KLASA I.

SZKOŁY PRZEMYSŁOWEJ UZUPEŁNIAJĄCEJ.

I Religia.

Obowiązki terminatora w kościele, w domu, w szkole; jak dzień powinien przeżyć; rozbiór pacierza, pozdrowienia anielskiego i składu apostolskiego; rok liturgiczny i różaniec św.

II Rysunki.

a) Rysunki wolnoręczne:

Pojęcie symetryi, linie proste, kąty, pojęcie kwadratu i rozwiązania w tymże z zastosowaniem cieniowania poziomego i pionowego, formy gwiazdy, linie krzywe: koło i formy rozwijające się, formy kraty wynikłe z kombinacyi kół, rozety, ornament liściowy i kwiatowy, częścią według rysunku wykonanego na tablicy, częścią według odpowiednio dobranych wzorów.

Rysunki geometryczne: Objaśnienie przyrządów, ćwiczenia w szybkiem przenoszeniu, objaśnienie podziałek i rysowanie tychże, w dalszym ciągu kąty, trójkąty, czworoboki, pięcioboki i ośmioboki z cieniowaniem pewnych części i obliczaniem powierzchni, pojęcie elipsy i najważniejsze sposoby kreślenia tejże z wyciąganiem grafionem i od ręki, objaśnianie poglądowe głównych zasad przedstawienia linij prostych w rzucie poziomym i pionowym.

II Język polski.

A) Stylistyka przemysłowa:

Poświadczenia odbioru, poświadczenia depozytu, ogłoszenia, cyrkularze, kwity, świadectwa, karty korespondencyjne, listy, pełnomocnictwa, podania (prośby) do władz, przekazy pocztowe.

Na podstawie ustępów w czytance zawartych:

B) Technologia i nauki przyrodnicze:

Wynalazek druku, zegarów, maszyn do szycia. — Własności materyałów. Węgiel kamienny, żelazo, szkło, nafta w Galicyi i sposób wydobywania tejże. — Garbarstwo i garncarstwo.

C) Geografia i historya:

Widnokrąg i strony świata. Ciała niebieskie (słońce, księżyc, ziemia, gwiazdy, komety, droga mleczna).

Mieczysław i Dąbrówka, Kazimierz Wielki, Jadwiga i Jagiełło, Konstanty ks. Ostrogski, Jan Tarnowski, Cecora i Chocim. Stefan Czarniecki. Klęski ziem ruskich. Zburzenie Jerozolimy. Wojny krzyżowe. Rudolf z Habsburga. Marya Teresa. Polska w upadku.

Monarchia austryacko-węgierska (kraje, miasta, rzeki, góry, ludność, przemysł, kopaliny i płody ziemi, zgromadzenia ustawodawcze i władze wykonawcze).

IV Rachunki.

Cztery działania ułamkami dziesiętnymi i zwyczajnymi; reguła trzech pojedyncza i złożona: praktyka włoska; reguła łańcuchowa; reguła spółki; reguła mieszaniny; rachunek procentowy (obliczanie prowizyi, kapitału, czasu i stopy procentowej),

a) geometrya:

Obliczanie powierzchni płaszczyzn i objętości brył z zastosowaniem praktycznem.

Inwentarz Zakładu.

I Urządzenie szkoły — sprzęty.

1) 42 stoły rysunkowe. 2) 49 stołków okrągłych trójnożnych. 3) dwie szafy pokostowane dla klas. 4) dwie szafy wykładane fornirem politurowane dla kancelaryi szkolnej. 5) dwa stoły z drzewa twardego politurowane do klas. 6) 1 tablica ścienna wielka do rysunków. 7) dwie lampy wiszące błyskawiczne do sali rysunkowej. 8) dwie lampy do kancelaryi szk. 9) 11 lamp wiszących do klas. 10) 1 duża pie-

czątka mosiężna. 11) 4 pieczątki małe kauczukowe do farby. 13) duży zegar ścienny.

II Przybory do nauczania.

1) Linia duża do tablicy. 2) Trójkąt duży do tablicy. 3) Cyrkiel duży do tablicy. 4) Reiszeig duży. 5) Tablica do rysunków.

III Biblioteka.

a) Wzory rysunkowe.

1) Rotter Jan — Metodyczne wzory rysunkowe, kart 22 — Kraków 1889.
2) Andel Anton — Das geometrische Ornament, kart 64 i tekst. Trzecie wydanie — Wiedeń.
3) Zallenböck Alfred — Elementar - Zeichenschule, kart 100 — Wiedeń 1885.
4) Böklen Dr. O, Vorlagenwerk für Konstruktives Zeichnen, kart 88 i tekst. — Trzecie wydanie — Stuttgart 1886.
5) Herdtle Eduard — Dia Elemente des Zeichnens in 60 Blättern, 5 zeszytów po 12 kart — Stuttgart.
6) Herdtle Eduard — Geometrische Ornamente, kart 60, Stuttgart.
7) Herdtle Eduard — Blätter, Blumen ect. Ornamente auf der Grundlage einfacher geometrischer Formen, kart 68, ósme wydanie — Esslingen 1890.
8) Storck Józef — Einfache Möbel im Charakter der Renaissance, kart 19 — Wiedeń, zweite Auflage.
9) Hölder — Arbeiten der Schlosser, Schmiede, Kupferschmiede ect. — I Abth., kart 11, Stuttgart.
10) Hesky Karl — Einfache Objecte des Bau- und Maschinenfaches. Zweiter Theil — zweite Auflage — 36 kart — Wiedeń 1887.
11) Kretschmar Konrad — Die Holzverbindungen, 16 kart, Wiedeń 1885.
12) Rothe Józef — Predložky pro Truhláwe Stavebni a Nabytkove, 20 kart, Wiedeń 1888.
13) Gerhart Emanuel — Vorlagen für das Fachzeichnen der Schuhmacher — 26 kart — Reichenberg 1885.

b) Dzieła odnoszące się do szkolnictwa przemysł.:

1) Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających — Lwów 1888.
2) Merunowicz Teofil — Opieka kraju nad szkolnictwem przemysłowem w Galicyi — Lwów 1877.
3) Sprawozdanie z czynności komisyi krajowej dla spraw przemysłowych za czas od sierpnia 1888 do sierpnia 1889 r. — Lwów 1889.
4) Statut organizacyjny nauki dopełniającej w publicznych szkołach ludowych pospolitych — Lwów 1886.
5) Bruchnilski Kazimierz — Pierwsze sprawozdanie c. k. szkoły wodowej ślusarskiej w Świątnikach za lata szkolne 1888-1890, Kraków 1890.
6) Wiadomości tyczące się przemysłu i sztuki w dawnej Polsce, napisał Julian Kołaczkowski — Kraków i Warszawa 1888.

c) Dzieła zawodowe:

1) Rotter Jan — Metodyczne wzory rysunkowe — Kraków 1889.
2) Gerhart Emanuel — Vorlager für das Fachzeichnen der Schuhmacher — Text — Reichenberg 1885.
3) Kretschmar Konrad — Die Holzverbindungen. Ein Lehr und Hilfsbuch für Schule und Praxis — Wien 1885.
4) Hesky Karl — Einfache-Objecte des Bau- und Maschinenfaches, zwei Theile — Wien 1887.

d) Książki dla uczniów do czytania w domu:

1) Żywot Stanisława Staszyca, Lwów 1889.
2) Generał Jan, Henryk Dąbrowski, dowódzca legionów polskich, Lwów 1889,
3) Moskwa wobec Unii i Polski, Lwów 1889.
4) Józef Pułaski, starosta warecki, twórca konfederacyi Barskiej, Lwów 1889,
5) O miłości Ojczyzny, rozprawa podług K. Libelta, Lwów 1889.
6) Parvi Marya T., Żywot Tadeusza Kościuszki, Lwów 1889.
7) Intrygi dworskie. Szkic z czasów Augusta III. Lwów 1889.
8) Bruno Ubałdus. Wielkie Księstwo warszawskie. Lwów 1890.
9) Wygnańcy. Karta z dziejów najnowszych. Lwów 1890.

10) Bezstronny S. Okrucieństwa Moskali. Chronologiczny rys prześladowania potomków Słowian. Lwów 1890.
11) Chociszewski Józef. Dzieje narodu polskiego dla ludu i młodzieży. Poznań 1888.
12) Podróż po złoto, napisał Seweryn Udziela.

III Rekwizyta szkolne dla uczniów.

a) przybory do rysowania:

1) 30 rysownic po 81 ct.
2) 30 linij do rysunków po 27 ct.
3) 30 trójkątów po 16 ct.
4) 30 rajscajgów po 2 zł. 34 ct.
5) 20 „ „ 1 „ 49 „
6) 6 miseczek po 14 ct.
7) 6 miseczek po 9 ct.

b) Książki szkolne:

47 egz. Książki polskiej, część I, po 40 ct.
60 „ „ „ „ II, „ 60 „
50 „ „ niemieckiej po 32 ct.
30 „ Prowadzenie ksiąg Starkla po 80 ct.
30 „ Rachunki dla przemysłowców po 80 ct.

Utrzymanie szkoły w roku szk. 1890/91.

1)	Sprzęty szkolne	424 złr.	— ct.
2)	Przybory naukowe	490 „	— „
3)	Płace kierownika i nauczycieli . . .	1100 „	02 „
4)	Płaca stróża szkolnego	72 „	— „
5)	Najem lokalu	400 „	— „
6)	Opał	100 „	— „
7)	Oświetlenie	16 „	— „
8)	Nagroda dla uczniów w książ. kasy zaliczk.	60 „	— „
9)	Drobne wydatki kancelaryjne . . .	19 „	15 „
10)	300 egz. sprawozdań rocznych i kilkadziesiąt drukowanych zaproszeń	40 „	— „
	Razem .	2721 złr.	17 ct.

Wyciąg z ustawy przemysłowej.

§ 75.

Szkoły wieczorne i niedzielne.

Przedsiębiorcy przemysłowi mają obowiązek pozostawić robotnikom przemysłowym aż do ukończenia 18 lat życia czas potrzebny do uczęszczania do istniejących szkół wieczornych i niedzielnych (kursów przygotowawczych wyższych, lub kursów zawodowych).

§ 94.

Ograniczenia w zatrudnieniu młodocianych robotników przemysłowych.

Dzieci niżej skończonych lat 12 nie można zatrudniać regularną pracą przemysłową.

Młodocianych robotników przemysłowych między skończonym 12 a skończonym 14 rokiem można zatrudniać regularną pracą przemysłową, o ile ich praca nie szkodzi zdrowiu i cielesnemu rozwojowi, a nadto nie stać na zawadzie dopełnieniu ustawowego obowiązku uczęszczania do szkoły.

Czas pracy tych młodocianych robotników przemysłowych nie powinien jednak wynosić więcej niż 8 godzin dziennie.

§ 100.

Majster winien się zajmować wykształceniem przemyslowem ucznia i nie pozbawić go potrzebnego do tego czasu i sposobności przez używanie go do innych zatrudnień.

Na nim ciąży obowiązek czuwania nad obyczajnością i prowadzeniem się małoletniego ucznia tak w warstacie, jakoteż poza takowym; on winien nakłaniać ucznia do pracowitości, dobrych obyczajów, wypełniania obowiązków religijnych i uczęszczania do szkół w § 75 a) wspomnianych, oraz nadzorować uczęszczanie do szkoły; winien się powstrzymać od złego obchodzenia z uczniem, chronić go przed takowem ze strony służby i domowników oraz starać się o to, aby uczniom nie dawano roboty, przekraczającej ich siły fizyczne.

O zachorowaniu lub zbiegnięciu ucznia małoletniego, jakoteż o innych ważnych zajściach zawiadomić powinien rodziców, opiekunów lub krewnych.

Jeżeli uczeń pozostaje w domu majstra, natenczas ten ostatni winien jest uczniowi w razie choroby udzielić takiej samej pomocy, do jakiej służbodawcę wobec sług ustawy powszechne obowiązują.

§ 131.

Przekroczenia i kary.

Przekroczenia przepisów niniejszej ustawy karane będą:

a) naganą;
b) grzywnami aż do wysokości 400 złr.;
c) aresztem aż do trzech miesięcy;
d) pozbawieniem prawa zarobkowego na pewien czas lub na zawsze.

STATUT
UZUPEŁNIAJĄCEJ SZKOŁY PRZEMYSŁOWEJ w GORLICACH.

Cel szkoły.

§ 1. Celem uzupełniającej szkoły przemysłowej w Gorlicach, jest udzielenie uczniom i pomocnikom pracującym w zawodzie przemysłowym takich wiadomości teoretycznych, i o ile możności praktycznych, które im są potrzebne do korzystnego wykonywania swego zawodu.

Skład szkoły.

§ 2. Szkoła składa się z kursu przygotowawczego o jednej klasie, która może być podzielona na dwa oddziały i z kursu przemysłowego o dwu klasach.

Utrzymanie szkoły.

§ 3. Do utrzymania szkoły przyczynia się:

a) c. k. Ministerstwo oświaty;
b) fundusz krajowy;
c) gmina miasta Gorlic;
d) powiat gorlicki;
e) Towarzystwo zaliczkowe w Gorlicach.

Wszelkie dochody, przeznaczone dla szkoły wpływają do jej funduszu.

Wydział szkolny.

§ 4. Nadzór miejscowy i zarząd ekonomiczny szkoły sprawuje Wydział szkołny, składający się z burmistrza, dwu delegatów Rady gminnej, jednego delegata c. k. Ministeryum oświaty, jednego delegata Wydziału krajowego, kierownika szkoły i po jednym delegacie zarządu każdego z tych funduszów, które przyczyniają się do utrzymania szkoły datkiem, wynoszącym przynajmniej 100 zł. rocznie. Burmistrz miasta jest przewodniczącym Wydziału szkolnego, który wybiera ze swego grona zastępcę przewodniczącego i skarbnika. Członkowie Wydziału szkolnego sprawują swój urząd bezpłatnie przez trzy lata; po upływie tego czasu mogą być ponownie wybrani.

§ 5. Wydział szkolny odbywa posiedzenia zwyczajne raz na miesiąc; posiedzenia nadzwyczajne zwołuje przewodniczący na żądanie dwu członków Wydziału. Do prawomocności uchwały potrzebną jest obecność większości członków Wydziału i większość bezwzględna obecnych. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 6. Wydział szkolny zarządza funduszami szkoły; przedstawia corocznie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych projekt budżetu a przy końcu roku kalendarzowego udokumentowane zamknięcie rachunków; na wniosek grona nauczycieli asygnuje wydatki na utrzymanie i uzupełnienie środków naukowych. Z subwencyi c. k. Ministerstwa oświaty, składa temuż Ministerstwu osobny rachunek przy końcu roku kalendarzowego.

Każdy członek Wydziału szkolnego przyjmuje na siebie obowiązek przekonywania się w sposób odpowiedni o pilności, karności uczniów, tudzież o stanie lokalności, urządzeń, i środków naukowych szkoły. Na wszelkie spostrzeżone usterki należy po skończonej nauce zwrócić uwagę kierownika szkoły w nieobecności uczniów, a gdyby kierownik nie mógł sam usunąć tych usterek, należy je przedstawić Wydziałowi szkolnemu. Członkowie Wydziału nie wpływają bezpośrednio ani na sposób udzielania nauki, ani na karność szkolną.

Kierownik.

§ 7. Kierownictwem szkoły pod względem pedagogicznym i dydaktycznym zajmuje się kierownik, którego na wniosek Wydziału szkolnego mianuje i oddala Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Ministerstwem oświaty.

Kierownik przyjmuje uczniów, czuwa nad ich pilnością i karnością; utrzymuje w porządku zbiory środków naukowych, do czego może używać pomocy nauczycieli; przedstawia Wydziałowi szkolnemu wnioski względem mianowania nauczycieli, tudzież w porozumieuiu z gronem nauczycieli wnioski względem zakupna środków naukowych; załatwia czynności administracyjne, połączone z kierownictwem szkoły; przestrzega ścisłego wykonywania planu lekcyjnego, i jest odpowiedzialny za stan szkoły pod względem pedagogicznym i dydaktycznym. Przy końcu roku szkolnego przedstawia Wydziałowi szkolnemu sprawozdania o stanie szkoły, które Wydział szkolny ze swoją opinią przesyła Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Nauczyciele.

§ 8. Nauczycieli przedstawia do nominacyi Wydział szkolny na wniosek kierownika, a Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Ministerstwem oświaty mianuje i oddala ich na podstawie wniosku Wydziału szkolnego. Tych nauczycieli, których opłaca wyłącznie c. k. Ministerstwo oświaty, mianuje to Ministerstwo. Kierownik i nauczyciele pobierają za swoje czynności remuneracyą z funduszu szkolnego z dołu w pewnych terminach stałych, które Wydział szkolny ustanawia.

§ 9. Kierownik wyznacza z grona nauczycieli dla każdej klasy gospodarza, który czuwa bezpośrednio nad pilnością i karnością uczniów swojej klasy. Nauczyciele odbywają przynajmniej raz na dwa miesiące pod przewodnictwem kierownika konferencyą, na której obradują nad pilnością i karnością uczniów, nad ich postępem w naukach, nad zakupnem środków naukowych i t. p. Protokół konferencyi ma być przez kierownika przedłożony Wydziałowi szkolnemu. Sprawy, należące do zakresu działania Wydziału, załatwia Wydział; sprawy zaś, wymagające zatwierdzenia Władz wyższych, przedkłada Wydział szkolny Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych. Wniosek na wykluczenie ucznia wymaga zatwierdzenia przez Wydział szkolny.

Przy końcu roku szkolnego podaje każdy nauczyciel wykaz szczegółowy materyi, która stanowiła przedmiot jego nauki. Ten wykaz ma być dołączony do sprawozdania rocznego kierownika szkoły (§ 7.)

Zbiory środków naukowych.

§ 10. Wydział szkolny ma staranie o zaopatrzenie szkoły w środki naukowe i o uzupełnienie tych środków. Szkołą korzysta ze

środków tego zakładu naukowego, z którym jest połączoną, za poprzedniem porozumieniem się z zarządem tegoż zakładu. Wszystkie środki naukowe mają być zapisane do inwentazza szkoły; środki zakupione z subwencyi c. k. Ministerstwa oświaty, należy zapisywać jako własność tegoż Ministerstwa.

Przyjmowanie uczniów.

§ 11. Przyjmowanie uczniów odbywa się między 1 a 15 września każdego roku. W czasie późniejszym można tylko takich uczniów przyjmować, którzy udowodnią, że są należycie przygotowani do korzystania z dalszego ciągu nauki.

Warunki przyjęcia.

§ 12. Na kurs przemysłowy będą przyjęci tacy uczniowie, którzy ukończyli szkołę pospolitą z dobrym postępem, lub złożyli egzamin wstępny, tej szkole odpowiadający. Uczniowie, którzy nie posiadają odpowiednich wiadomości, będą przyjęci na kurs przygotowawczy.

Obowiązek uczęszczania do szkoły.

§ 13. Według § 75 a) i § 100, ustawy z dnia 8 marca 1885, zmieniającej i uzupełniającej ustawę przemysłową (Dz. u. p. l. 22), każdy przedsiębiorca przemysłowy (majster) w Gorlicach ma obowiązek pozostawić robotnikom przemysłowym aż do ukończenia 18 lat życia czas, potrzebny do uczęszczania do szkoły przemysłowej uzupełniającej, tudzież nadzorować ich uczęszczanie do szkoły. Majster, postępujący wbrew tym przepisom, podlega według § 133 a) ustawy przemysłowej karze od 10 do 400 złr.

Każdy uczeń jest obowiązany uczęszczać regularnie na naukę według przepisów planu lekcyjnego, zachowywać się przyzwoicie, szanować urządzenia szkolne i środki naukowe i stosować się do postanowień władzy szkolnej. Przepisy szczegółowe dla uczniów i kary za ich przekroczenia zawiera osobny regulamin szkolny, wypracowany przez grono nauczycieli i zatwierdzony przez Wydział szkolny.

Kontrola pilności uczniów.

§ 14. Kierownik szkoły uwiadamia majstrów w sposób odpowiedni o pilności uczniów, i podaje do wiadomości Wydziału szkol-

nego tych uczniów którzy naukę zaniedbują. Wydział szkolny wzywa majstrów ustnie lub pisemnie, aby zniewalali uczniów do pilnego uczęszczania do szkoły. Gdyby te wezwania nie skutkowały, natenczas Wydział szkolny donosi o tem władzy przemysłowej, aby wdrożyła postępowanie według przepisów ustawy.

Opłaty uczniów.

§ 15. Nauka w kursie przygotowawczym i w kursie przemysłowym jest bezpłatna; każdy uczeń składa przy zapisie corocznie kwotę 30 ct. na przybory naukowe do pisania i ryscwania. Wydział szkolny może ubogich, a pilnych uczniów uwolnić od tej opłaty.

Czas nauki.

§ 16. Nauka rozpoczyna się 15 września i trwa do 15 maja roku następującego. Nauka odbywa się w dniach i godzinach następujących: w niedzielę I i II klasa kursu przygotowawczego od 2–4 godziny, I i II klasa uzupełniającej szkoły przemysłowej od 2—5 godziny popołudniu w wtorek, w środę i w czwartek wszystkie klasy od 7—9 wieczorem.

Popis publiczny.

§ 17. Między 15 a 30 maja każdego roku odbywa się popis publiczny uczniów wobec Wydziału szkolnego, reprezentantów władz i przemysłowców miejscowych. O popisie odbyć się mającym, należy uwiadomić Komisyą krajową dla spraw przemysłowych. Podczas popisu odbywa się wystawa prac pisemnych, rysunkowych i t. p. wszystkich uczniów.

Świadectwa.

§ 18. Przy końcu roku szkolnego otrzymuje każdy uczeń wykaz swego zachowania się i pilności, tudzież swego postępu w każdym poszczególnym przedmiocie nauki. Po ukończeniu nauki otrzymuje każdy uczeń świadectwo skończonej nauki uzupełniającej.

Zmiana statutu lub planu nauki.

§ 19. Każda zmiana tego statutu lub planu lekcyjnego wymaga zatwierdzenia c. k. Ministerstwa oświaty i Wydziału krajowego.

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów do uzupełniającej szkoły przemysłowej gorlickiej odbędą się dnia 13 i 14 września b. r., od godziny 5—6 popołudniu, o czem zawiadamiam wszystkich P. T. Pracodawców i Przedsiębiorców przemysłowych i zapraszam, by postarali się w tym czasie o przyjęcie do pomienionej szkoły swoich chłopców i pomocników, nie mających jeszcze 18 roku życia.

Nauka rozpocznie się dnia 15 września 1891, o godzinie 7-mej wieczorem.

W Gorlicach, dnia 26 maja 1891.

Karol Skwarczowski,
kierownik.